

СТАНОВИЩЕ

От проф.дн Красимира Петрова

ВТУ "Св.св. Кирил и Методий"

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен "доктор"

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
Професионално направление: 3.2 Психология
/Психология на здравето/
разработен в Софийски университет „Св.Климент Охридски“,
Философски факултет, Катедра "Обща, експериментална, развитийна и
здравна психология“

ТЕМА: „Стрес и благополучие във високорискова среда“

Дисертант: Бисерка Петкова Зарбова

Научен ръководител: проф. дпсн Соня Карабельова

1. Данни за дисертанта.

Образователната подготовка и научното творчество на докторантката пряко кореспондират с проблематиката на разработката. Бисерка Зарбова е родена на 06.06.1969г. Завършва специалност „Психология“, магистърска степен в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1993г., а 2004г. получава магистърска степен със специалност от НБУ „Мениджър управление и развитие на човешките ресурси“. Оттогава до днес работи в сферата на приложната психология и преподавателската практика – като преподавател към НБУ, като психолог-експерт към Института по Психология към МВР с дейност психодиагностика и подбор на кадри, а по-късно и като началник сектор „Психодиагностични изследвания“ и Директор на Институт по Психология към МВР /до 2015г./. Понастоящем е докторант по Психология в СУ „Св.Климент Охридски“ и психолог на свободна практика.

2. Данни за докторантурата.

Научно-изследователската и практическа дейност на докторантката съответстват на нейната ангажираност по цялостните характеристики на дисертационната процедура. Реализираните методически основи на изследването са резултат на аналитична последователност. По отношение на дисертационната процедура няма допуснати нарушения на нормативните изисквания. Участията на докторантката в научни форуми съответстват на минималните изисквания за придобиване на научната

степен "доктор". Впечатлява експертизата на г-жа Зарбова, доказана с множество сертификати и участия в международни и национални проекти.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Актуалност на дисертационния проект:

Към настоящия момент научните разработки, свързани със стреса в различните професионални направления, не липсват, но са малко онези разработки, които обвързват стреса с високорисковата среда, както и такива, които, пречупвайки го през системния подход, го обвързват с благополучието, в което се състои и значимостта на разработката. Интерпретирането на стреса в контекста на високорисковата среда е дообогатен с включването на понятието „майндфулнес“ като личностна диспозиция, предполагаща адекватна реакция на стресогенните фактори. Темата за стреса няма да загуби своята актуалност и социална значимост, защото засяга една от най-значимите проблемна област за човека – неговото здраве.

Обща характеристика на разработката:

Дисертационният труд съответства на необходимия минимум за този формат разработки. Състои се от увод, три логически свързани глави, като първата е теоретична, а втората - експериментална – дизайн на изследването и третата - аналитична - анализ на резултатите, заключение, използвана литература и 6 приложения. Текстовият обем на труда е 193 страници, използваната литература съдържа 132 източника /от които - 20 на български език и 112 на английски език/, релевантни на интерпретираната проблематика.

Изследователските резултати са илюстрирани чрез 18 таблици и 42 фигури.

В увода се поставят въпросите за актуалността на проблема, мотивацията за избор на проблематика, формулирани са ясно и недвусмислено целите, предмета, хипотезата. Направена е уговорката за разглеждането на стреса през личностната черта майндфулнес и взаимовръзката между стрес и благополучие, изведени са ясни критерии за дефиниране на високорискова среда, които определят и посоката на аналитични разсъждения на докторантката.

В първата глава съвсем резонно са поставени акцентите върху дефинирането на стреса, теоретичните обяснителни модели за стреса с акценти и върху подходите за измерване на стреса и на тази основа – определяне на видовете стрес, както и концепциите за справяне със стреса. Очертани са границите на благополучието, както и е дадено обстойно дефиниране на понятието майндфулнес, проследено в исторически и съвременен контекст. Впечатляват отлично развитите способности на докторанта да си служи с научен текст, да анализира и обобщава и да прави изводи след всяка подглава.

Във втората глава е представена програмата на експерименталното изследване. Нейна основна характеристика е прецизност, обусловена от ясно формулирани цел, задачи, хипотеза с подхипотези, коректно подбран методически инструментариум, отлично съчетани количествени и качествени методи на изследване, съвременна статистическа обработка на данни, открити етапи на изследването и обект, който задоволява и дори надхвърля мащабите на разработка от такъв тип.

В третата глава са представени резултатите от направеното изследване на връзките между стрес, копинг-стратегии и благополучие. Получените резултати са грамотно представени, обобщенията не надхвърлят данните, основната хипотеза е потвърдена и коректно са проследени допусканията в подхипотезите.

Заклучението е стегнато, смислено, в достатъчна степен обобщаващо и насочващо към бъдещи подобни изследвания, като тази разработка поставя началото на поредица от такива, които биха били много полезни за практиката.

Общо впечатление от разработката:

- Структурата е класическа, систематизирана, с пропорционалност в обема на текста.
- Избраната тематика тепърва предстои да се разработва, но положено начало недвусмислено говори за необходимостта от подобни изследвания.
- Дизайнът на проведеното проучване задоволява мащабите на този формат изследване. Изследователската методика е разработена, с валидизиран инструментариум, което подкрепя верността на изводите.
- Представени са набрани емпирични данни, подкрепени с илюстративна визуализация.
- Написано е на достъпен, ясен и научен език, което е сериозна заявка за един бъдещ учен.
- Обобщенията и изводите от изследователските търсения са ясно формулирани, логически представени и обосновани.

Обобщение:

Дисертационната разработка съответства на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“. Отличава се с неоспорвана степен на готовност за внедряване в практиката. Изследването е проведено чрез валидизирани методи за събиране на информация. Авторефератът е коректно разработен и дава достатъчно обобщена информация за цялостния научно-изследователски труд.

Резултатите от проведеното теоретико-методологическо проучване разкриват поле за изява на учени в това направление, като актуалност, социална значимост и социален интерес.

4. Приносни характеристики:

В заключителната част на автореферата Бисерка Зарбова е приложила четири групи приносни моменти, които приемам и коментирам по следния начин:

- Значимост за теорията: Търсена и намерена теоретична обосновка на за взаимосвързаността между стрес, копинг-стратегии, личностната черта майндфулнес и благополучието в конкретна високорискова среда;
- Значимост за изследователската практика: конструиране на батерия от познати методики за изследване на стреса и благополучието и адаптиране на методика за изследване на майндфулнес като личностна черта;
- Значимост за науката: Научно доказана е ползата от развиване на майндфулнес умения за справяне със стреса и за постигане на благополучие във високорискова среда.
- Значимост в приложен аспект: Доказва се нуждата от изследване на влиянието на стреса върху работещите в конкретна среда, не като самоцелна дейност, а като предпоставка за развиване на умения за справяне със стреса, за намаляване на негативните влияния върху работещите и като крайна цел – съхраняване на психичното им здраве и благополучие.

5. Бележки и препоръки:

Препоръките ми са насочени към задълбочаване на изследванията на докторантката в избраното поле на приложна дейност, тъй като то, освен че не е разработвано, е много полезно за бъдещи теоретични и практически разработки.

Другата ми препоръка е този труд да бъде издаден като книжно тяло, защото получените данни биха заинтересували немалка част от обществото и то не само специалисти от конкретната професионална сфера, но и мениджери, анализатори, специалисти човешки ресурси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Разработката съответства на стандарта и изискванията, отнасящи се до формата на докторско изследване. Като имам предвид издържаността и практико-приложна стойност на дисертационния труд, препоръчвам на Научното жури да гласува за присъждане на образователната и научна степен “доктор” на Бисерка Петкова Зарбова по професионалното направление 3.2 Психология (Психология на здравето), като заявявам моя положителен вот.

22.02.2019г.

В.Търново

Проф.дн Красимира Петрова: